

Przystanek matura

Zadania i ćwiczenia ułatwiające przygotowanie się do egzaminu maturalnego z języka polskiego

Rozprawka

Czemu służą ukazywane w literaturze obrazy idealnego świata? Rozważ problem, odwołując się do fragmentu powieści "Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki" Ignacego Krasickiego oraz innych tekstów kultury.

Osada, w której zostawałem, miała stu dwudziestu gospodarzów; każdy z nich miał dom, pole i ogród, wszystko pod równym wymiarem. Najwięcej dzieci rodzicom służyli, lubo mieli innych obojętnej płci domowników, ale w odzieży i wygodzie żadnej nie było między nimi różnicy. Nie znać było najmniejszej podłości w czeladzi*; panowie nie patrzyli się na nich surowym okiem, dopieroż kar bolesnych albo obelżywych podobieństwa nawet nie postrzegłem. Wzrost obywateli był mierny, twarze wesołe, cera zdrowa [...].

Kraj ten zewsząd był morzem oblany i całej wyspy powszechnie nazwisko Nipu. Język narodu dość łatwy, ale nieobfity: żeby im wytłumaczyć skutki i produkcje kunsztów naszych zbyt skomplikowanych, musiałem czynić opisy dokładne i dobrać podobieństw. Nie masz u Nipuanów słów wyrażających kłamstwo, kradzież, zdradę, pochlebstwo. Terminów prawnych nie znają. Choroby nie mają szczególnych nazwisk; ale też ani dworaków, ani jurystów**, ani doktorów nie masz. [...]

Dzień cały bawiliśmy się na tym miejscu w domu owego starca, od którego wzięwszy Xaoo część zboża osadzie swojej należącą udał się ku domom. W drodze wzięł pochop*** roztrząsać sposoby rozmaite rządów naszych.

– My nie znamy – mówił – tego, co wy nazywacie monarchią, arystokracją, demokracją, oligarchią etc. W zgromadzeniu naszym nie masz żadnej innej zwierzchności politycznej prócz naturalnej rodziców nad dziećmi. Okoliczności wychodzące nad zamiar szczególnych familii ugodnymi sposobami – radą, nie przemocą – przez starszych uspokojone i rozrządzone bywają. Człowiek jednakowo z drugim człowiekiem rodzący się nie może, a przynajmniej nie powinien by sobie przywłaszczać zwierzchności nad nim; wszyscy są równi. Skoro zaś są złączeni w towarzystwo, natenczas toż samo towarzystwo, pozwala dla dobra swojego w niektórych okolicznościach niejakiemu nad szczególnymi – albo zgromadzeniu, albo niektórym z zgromadzenia – zwierzchności.

Ignacy Krasicki, "Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki",
[w:] tenże, Dzieła wybrane, oprac. Z. Goliński, t. 2, Warszawa 1989.

* Czeladź – dawn. służący w dworze szlacheckim.

** Jurysta – dawn. prawnik.

*** Wziął pochop – przest. zacząć, rozpocząć.

I. Wstępne rozpoznanie

1. Określ gatunek utworu.

Jest to powieść.

2. Określ czas, w jakim utwór został napisany.

Utwór został napisany w epoce oświecenia.

3. Kontekst historyczny.

Pisarze w okresie oświecenia przedstawiali świat w sposób wyidealizowany, w którym panuje idealny ustrój polityczno-społeczny, człowiek zaś ma przydzieloną zgodnie ze swoimi predyspozycjami funkcję i pełni ją wzorowo, pamiętając o tym, że wszystko, co robi, czyni dla dobra całej społeczności.

II. Sformułowanie tezy (hipotezy) interpretacyjnej.

Ludzie od zawsze marzyli o życiu w świecie pięknym i doskonałym.

III. Krótka prezentacja bohaterów fragmentu.

Narrator - wypowiada się w 1 osobie liczby pojedynczej. Należy do świata przedstawionego.

Znalazł się na wyspie Nipu.

Nipuańczycy - mieszkańcy wyspy.

Xaoo - mędrzec.

IV. Przytoczenie przykładów z załączonego fragmentu.

Przykładowe odpowiedzi: panowała równość ludzi pod względem materialnym, mieszkańcy nie wyróżniali się strojem, w relacjach między gospodarzami a służbą panował wzajemny szacunek, mieszkańcy posługiwali się językiem łatwym i prostym, ludzie nie znali słownictwa związanego z prawem i chorobami, działał sprawiedliwy system prawny, istniała tylko jedyna forma władzy - rodziców nad dziećmi, rządy w osadzie były oparte na naturalnym porządku

V. Inne teksty kultury

A. Adam Mickiewicz "Pan Tadeusz"

w Soplicowie życie toczyło się zgodnie z naturą

pielęgnowano tradycje narodowe, szlacheckie

przestrzegano dobrych obyczajów

okazywano szacunek chłopom, czego wyrazem było ich uwłaszczenie przez Tadeusza i Zosię

B. Stefan Żeromski "Przedwiośnie"

rewolucja naukowo-techniczna, która miała zapewnić powszechny dobrobyt, równość

wszystkich ludzi i sprawiedliwość

wizja "szklanych domów" - domy ze szkła przeznaczone dla ludzi ubogich; miały być czyste, funkcjonalne, higieniczne, wygodne.

VI. Wnioski

Świat doskonały nie jest możliwy. Jednak marzenia o nim powodują, że ludzie podejmują działania mające na celu poprawę i usprawnienie ich warunków życia.